

CULTURE AND ART

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.1.1.10>

UOSOBNIENIE MOTYWÓW CZASOPRZESTRZENNYCH W ZBIORZE „ОПОВІЄСІ З ПÓЛНОЦЫ” JACKA LONDONA

Maryna Derii

*aspirantka Katedry Literatury Światowej Połtawskiego Narodowego Uniwersytetu Pedagogicznego
im. V.G. Korolenki (Połtawa, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0002-7523-3699
e-mail: nestmarinka2010@gmail.com*

Adnotacja. Przedstawiając surowe obrazy północy, Jack London wykorzystuje liczne motywy artystyczne, w tym czasoprzestrzenne, takie jak motyw drogi, natury, spotkania i separacji. W artykule przedstawiono przykłady wcielenia prezentowanych motywów w zbiorze Jacka Londona „Opowieści z Północy”. W literaturze amerykańskiej motyw drogi zajmuje ważne miejsce, ponieważ Ameryka zaczęła się od wielkiej podróży, od opanowania nieznanego. W surowych bohaterach Jacka Londona żyje duch przygód. W twórczości tego pisarza można dostrzec czysto amerykański punkt widzenia na motyw drogi. Bohaterowie Jacka Londynu są charakterystyczni dla ruchu w kierunku „American Dream”. Motyw natury przejawia się jako jeden z kluczowych w „Opowieściach z Północy” Jacka Londona, dlatego autor kładzie duży nacisk na opis pogody, drzew, zwierząt, zbiorników wodnych, czym tworzy szczególny klimat utworów.

Słowa kluczowe: motywy czasoprzestrzenne, pogranicze, literatura amerykańska przełomu XIX i XX wieku, motyw drogi, Opowieści z Północy.

THE IMPLEMENTATION OF SPATIAL-TEMPORAL MOTIVES IN JACK LONDON'S COLLECTION "STORIES OF THE NORTH"

Maryna Derii

*Postgraduate Student at the Department of World Literature
Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University (Poltava, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0002-7523-3699
e-mail: nestmarinka2010@gmail.com*

Abstract. Describing pictures of the North, Jack London uses numerous motives, including spatial-temporal ones, such as the motif of road, nature, meeting and separation. The article gives examples of implementation of the given motives on the example of Jack London's "Stories of the North". In American literature, the motif of the road occupies an important place, because America began with a great journey, with the development of the unknown. The stern heroes of Jack London have a spirit of adventure. In the work of this writer you can see a purely American point of view on the motif of the road. Jack London's characters have a movement towards the "American dream". The motif of nature is one of the key in Jack London's "Stories of the North", the author pays great attention to the description of weather, trees, animals, ponds, which creates a special atmosphere of the works.

Key words: Spatial-temporal motives, frontier, American literature of the end of XIX – beginning of XX century, motive of the road, Stories of the North.

ВТІЛЕННЯ ПРОСТОРОВО-ЧАСОВИХ МОТИВІВ У ЗБІРЦІ «ПІВНІЧНІ ОПОВІДАННЯ» ДЖЕКА ЛОНДОНА

Марина Дерій

*аспірантка кафедри світової літератури
Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (Полтава, Україна)
ORCID ID: 0000-0002-7523-3699
e-mail: nestmarinka2010@gmail.com*

Анотація. Зображаючи суворі картини Півночі, Джек Лондон використовує численні художні мотиви, в тому числі й просторово-часові, такі як мотив дороги, природи, зустрічі й розлуки. У статті наведені приклади втілення поданих мотивів у збірці Джека Лондона «Північні оповідання». В американській літературі мотив дороги займає важливе місце, тому що Америка починалася з великої подорожі, з освоєння незвіданого. У суворих героях Джека Лондона живе дух авантюризму. У творчості письменника можна побачити суто американську думку на мотив дороги. Героям Джека Лондона властивий рух до «американської мрії». Мотив природи проявляється як один із ключових у «Північних оповіданнях» Джека Лондона, тож автор приділяє велику увагу опису погоди, дерев, звірів, водойм, чим створює особливу атмосферу творів.

Ключові слова: просторово-часові мотиви, фронтір, американська література кінця XIX – початку XX століття, мотив дороги, Північні оповідання.

Вступ. Питання часу й простору художнього твору завжди належало до одного з дискусійних у сучасному літературознавстві. Як правило, подані поняття розглядаються разом, у взаємодії, де використовується термін «хронотоп».

Сучасне літературознавство з терміном «хронотоп» познайомив Михайло Бахтін. Науковець так пояснює зв'язки простору й часу в художньому тексті: «Приметы времени раскрываются в пространстве, и пространство осмысливается и измеряется временем. Этим пересечением рядов и слиянием примет характеризуется художественный хронотоп» (Бахтин, 1975: 246). Хронотоп у літературознавстві розуміється як формально-змістова категорія, у такому випадку характеристики простору й часу зливаються в єдине ціле. Часові ознаки художнього тексту розкриваються в просторі, а простір своєю чергою осмислюється та розуміється через призму часу. Художній простір, як і художній час, історично змінний, підпорядкований загальним законам діалектики, що пов'язано зі зміною філософських і фізичних концепцій простору-часу.

Основна частина. Кожен мотив має свій хронотоп, а отже, вони можуть співіснувати, взаємовключатися, переплітатися, зіставлятися, протиставлятися або перебувати в складніших взаємовідносинах. Розглядаючи художній час і художній простір, слід виходити з того, що хронотоп і мотиви, які його розширюють та ускладнюють, мають сюжетне значення, будучи організаційними центрами основних подій. Метою статті є дослідити використання просторово-часових мотивів у збірці Джека Лондона «Північні оповідання». Мета передбачає виконання таких завдань:

- розглянути основні мотиви збірки «Північні оповідання» Джека Лондона;
- з'ясувати особливості втілення просторово-часових мотивів у збірці Джека Лондона «Північні оповідання»;
- простежити особливості використання мотиву дороги в збірці «Північні оповідання» Джека Лондона.

Якщо розглядати мотиви часу й простору на прикладі конкретних художніх творів, то можна виділити мотиви зустрічі, розставання, пошуку, дороги, навколишнього середовища тощо. Творчість Джека Лондона багата й різноманітна, містить переплетіння безлічі художніх мотивів, включаючи просторово-часові. Життєвий шлях Джека Лондона припав на доленосні зрушення в історії Америки: Велика Депресія, закриття фронтиру, індустріалізація, «золота лихоманка», Перша світова війна. Це були важкі часи, але його творчість і біографія збіглися з новонародженою вірою в «американську мрію», що підіймається суспільною драбиною, не зважаючи на складні обставини, походження та відсутність університетської освіти. Тому не дивно, що одним із популярних мотивів у його творчості є «дорога».

Мотив дороги – один із найпоширеніших і найдавніших у світовій літературі. Дорога, або шлях, були сюжетнотвірними моделями для Гомера й наступних за ним письменників. Починаючи з давніх часів, дорога відіграла велику роль в житті людини. Наприклад, дорога як орієнтир до досягнення мети. В «Одіссей» Гомера головний герой метою своїх мандрів бачить повернення додому. Інший приклад: дорога як стиль життя Дон Жуана, адже герой починає свою подорож і потім вона стає невіддільною частиною його життя (поема Байрона «Дон Жуан») (Льшко, 2020: 13–14).

У житті самого письменника дорога відіграла важливе значення. Він багато подорожував, обираючи для цього різні способи: морський, піший, залізничний та інші. У 1894 р. він взяв участь у поході безробітних на Вашингтон (цьому присвячений його нарис «Тримайся!»). Ця мандрівка була насиченою пригодами. Дорога захоплювала своєю безтурботною романтикою. У своєму щоденнику він описує різні труднощі, що підстерігають його на дорозі до Вашингтона: безгрошів'я, жебрацтво, холод і голод. Одне з найсильніших вражень Лондона від дороги – почуття тлінності життя ізгоїв капіталізму. Під час своїх поневірянь по дорогах Америки Джек Лондон дійшов думки, що фізична робота не здатна забезпечити безбідне й сите існування. У світі цінується тільки інтелектуальна праця. Приблизно в цей час Лондон зрозумів, що хоче стати письменником (Льшко, 2020: 21–22).

Для американців важливі кілька моментів. Американці пов'язують дорогу з поняттям фронтиру – від англ. Frontier, що в перекладі – межа між освоєними і неосвоєними поселенцями землями. Фронтир в історії та літературознавстві позначає епоху освоєння вільних земель на Заході США (до 1890 р.). Розглядаючи американську літературу XIX століття, можна помітити, що XIX століття в Сполучених Штатах Америки – це час розвитку романтизму. Такі відомі письменники, як В. Ірвінг, Дж. Купер, Е. По, Н. Готорн, Ф. Брет Гарт були романтиками. Тож в американській літературі романтична традиція мала глибоке коріння. Існує безсумнівний зв'язок між Джеком Лондоном і його попередниками. «Північні оповідання» не створювалися поза традиціями американської літератури. Цей зв'язок легко виявити, якщо звернутися до теми «фронтиру», адже фронтир – це межа, що відділяла «цивілізований світ» від незайманих культурою територій. Беручи до уваги тему фронтиру, можна судити, як змінювалася політична межа Сполучених Штатів Америки, як збільшувалася їхня територія зі Сходу на Захід, від Атлантичного узбережжя до Тихого океану. Але фронтир – це не тільки межа, не тільки якась лінія, що відділяла цивілізацію від дикого світу, це цілий своєрідний світ зі своїми законами, звичаями й вдачами, в якому стикалися старі традиції з новими порядками, стара мораль із мораллю буржуазного суспільства, корінні мешканці цих місць із новими прибульцями. До цієї теми зверталось багато американських письменників (Льшко, 2020: 20).

У художній літературі темі «фронтир» відповідають мотиви «відкритої дороги», «піонерства», героїчного підкорення природи, боротьби з індіанцями. Звідси випливає, що американські письменники звертають велику увагу на історичний контекст дороги. З історичного контексту можна зрозуміти, що в процесі освоєння земель першопрохідці йшли на Захід, що знайшло відбиття й у літературних творах, де мотив дороги

асоціюється саме з рухом на Захід – у напрямі до Раю. Сюди ж включається і біблійний контекст, де Захід асоціюється з Едемом, а Північ – з Пеклом. У зв'язку із цим також важливо, що герої не пов'язують себе з будинком. Відрив від будинку дозволяє людині стати повністю незалежною, знайти в собі особистість. Такі пошуки можуть відбуватися тільки в процесі подорожі, де герої доходять висновку, що ніде у світі для них немає авторитету. Герой стає пророком, але свою віру він несе в собі й для себе, стає сам собі мудрецем і знаходить повну свободу.

В американській літературі мотив дороги займає важливе місце, тому що Америка починалася з великої подорожі, з освоєння незвіданого. У суворих героїв Джека Лондона живе дух авантюризму. У творчості письменника можна побачити суто американський погляд на мотив дороги. Героям Джека Лондона властивий рух до «американської мрії». Так, в оповіданні «Жага до життя» герої вирушають в дорогу з метою заробити в епоху «золотої лихоманки» на видобутку золота. Уже багато днів герої розповіді перебувають в дорозі, здається, сили кожного закінчуються: «обличчя їх виражали терплячу покірність – слід довгих злиднів», «плечі відтягали важкі тюки», «обоє йшли, згорбившись, низько нагнувши голову й не підводячи очей», «голос звучав в'яло», «говорив збайдужіло» тощо. На певному етапі шляху їхні дороги розходяться: один із них кидає супутника й продовжує йти самостійно. І скільки не кричав бідолашний товариш услід Біллу, що залишав його, той не звертав на це ніякої уваги. Він ніс свою частку спільно добутого золота.

Мотив дороги в оповіданні «Жага до життя» реалізується автором через детальний опис мандрівки золотошукача додому, він зіштовхується з багатьма перешкодами на своєму шляху: голод, травмована нога, холод, зневіра й хижі звірі. Напруга у творі наростає з кожним новим епізодом і деталлю. Герой Джека Лондона переживає різні почуття, що стосуються його фізичного й морального стану, і проявляє позитивні якості характеру. Герой відчуває втому від довгої дороги, холод Білої пустелі, тугу від усвідомлення зради товариша, страх самотності, голод, який не вгамовується мізерною «іжею», біль у ногах, розтертих до крові, і замученому тілі, відчай від марних спроб роздобути їжу, виснаженість, що призводить до галюцинацій. Сміливість, виявлена під час зустрічі з ведмедем, усвідомлення нестримного бажання жити, спокій, що змінив страх, терпіння, з яким герой продовжує свій важкий шлях, сила волі в поєднанні з вовком (Богословский, 1964).

Часово-просторові мотиви яскраво виражені в пригодницькій повісті Джека Лондона «Біле Ікло». Головним героєм твору є вовк Біле Ікло, він постійно змінює місце свого перебування: плем'я індіанців, клітка жорстокого хазяїна Красеня Сміта, будинок нового хазяїна Скотта на Півночі й наприкінці твору сонячна вілла Скотта в Сьєра-Віста. Таким чином втілюються автором мотиви дороги, зустрічі й розлуки в повісті. Нове місце перебування розкриває перед нами нові риси Білого Ікла, залежно від зміни навколишнього середовища змінюється і сам головний герой. Ми спостерігаємо життя істоти, для якої закони Півночі поступово змінюються законами добра й справедливості, справжньої людяності. Якщо життя в пустелі змушувало його в разі потреби бути жорстоким – «Їж або з'їдять тебе самого» – таким був її закон, – то спілкування з людьми, здавалося б, могло пробудити в ньому добріші почуття. Але цього не відбулося і Біле Ікло виріс похмурим, замкнутим, злісним звіром. Він стає таким, бо не зустрічає доброго ставлення до себе. Потрапивши до людей, він виявився в новому світі, який, однак, був не менш суворий і жорстокий, ніж світ пустелі, і «в ньому не існувало ні тепла, ні ласки, ні прихильності».

Основна думка полягає в тому, що будь-яка особистість формується під впливом задатків середовища, обставин, в які вона потрапляє. Джек Лондон засуджує людей, які перетворилися у звірів, тому що вони – боги, які повинні нести відповідальність за всю природу, а на ділі не можуть взяти відповідальність навіть за власне життя. Проблема повісті пов'язана з жорстокістю та байдужістю людей. Закони природи Півночі суворі, але не менш жорстокі закони людського життя. Вовк як хижий звір дивується із законів богів. Якою ж має бути життя цих істот, щоб навіть вовка вражало їх безумство? Читача вражає майстерність автора, з якою він описує світ природи. Звернення до аніمالістичної тематики вимагало спеціальних знань, проникнення у світ природи й психологію тварин. У повісті «Біле Ікло» Джек Лондон створює різноманітні образи тварин, кожна із собак має індивідуальність та особисті прикмети. Батько Білого Ікла – Одноокий – має всього одне око, тому він намагається займати найзручнішу для себе позицію – з боку зрячого, лівого ока. Або така деталь: морда Одноокого вся пошматована шрами – свідчення багатьох битв, пережитих ним. І тут же автор на прикладі показує, як у бою з молодим вовком, а потім із ватажком зграї Одноокий підтверджує репутацію старого досвідченого бійця. Мати Білого Ікла – Кичи – відрізняється хитрістю та спритністю. Ці якості висувають її на роль справжнього вожака зграї під час переслідування мандрівників. Бульдог Черокі, з яким б'ється Біле Ікло, виявляє незвичайну впертість і силу. Нехтуючи болем, розлучений Черокі мертвою хваткою тримає Білого Ікла за горло, намагаючись задушити його.

Звертаючись до просторово-часових мотивів, доречно згадати той факт, що природа має велике значення як місце дії. Природа на початку твору: «Сонце ховалося за товщею сизих хмар. Прокинувся він о шостій ранку та якусь годину нерухомо лежав на спині, втупившись очима в сіре небо. Ніде ані деревця, ні кущика – саме тільки сіре море моху, серед якого розкидано сірі скелі, сірі озерця та сірі струмки. Небо теж було сіре. А на небі ні сонця, ні навіть проблиску сонця». Природа наприкінці твору: «Зійшло яскраве сонце... Погода була прекрасною. Почалося коротке бабине літо північних широт. Бабине літо ще продовжувалося» (Джек Лондон, 2015 : 50, 225). Тож робимо висновок, що через те, що мотив природи є одним із ключових у «Північних оповіданнях» Джека Лондона, то автор приділяє велику увагу опису погоди, дерев, звірів, водойм, чим створює особливу атмосферу творів у збірці.

Крижані пустелі Півночі, Великий холод, Біла тиша, нескінченна тундра, сердитий прибіт Полярного моря – усі ці пейзажі надовго зберігаються в пам'яті, відтворюючи картину могутньої, величної північної природи. Джек Лондон має дивовижний талант небагатьма барвистими фразами намалювати чудову картину: «Река была безмолвна под своим белым покрывалом. Все замерло в лесу. И мороз был такой, как сейчас. Ночью звезды казались близкими и большими, они прыгали и танцевали; днем же солнце дразнило нас до тех пор, пока нам не начинало казаться, что мы видим множество солнц; воздух сверкал и искрился, а снег был как алмазная пыль. Кругом не было ни костра, ни звука – только холод и Белое безмолвие» (Богословский, 1964).

Пейзаж не самодостатній, він виступає як фон, на якому розгортається дія, або найчастіше живим початком, безпосередньо пов'язаним із людськими долями. Особливо велика його роль у розкритті внутрішнього світу людини. Він допомагає виявити людську силу й слабкість, боягузтво й героїзм, завзятість і безвольність, наполегливість і пасивність. Так, наприклад, твір «Біла тиша» починається словами: «Кармен і двох днів не протягне», – це вступ, який із перших хвилин створює атмосферу тривожного очікування, яке посилюється впродовж розвитку дії. А далі йде опис природи суворої Півночі, яка підсилює напругу й безнадійність. Далі відбувається сварка між друзями й насувається катастрофа: сосна, що падає, придавлює Мейсона.

В описі природи, як і в описі людей, у Лондона переважають героїчні риси. Північна природа в його творах велична, грандіозна й сувора. Дуже часто вона володіє не тільки силою та міццю, але і якоюсь загадковою, таємничістю. Щось грізне й невідоме ховається в ній. «Над горами, вздымавшимися вдалеке, на противоположном берегу, небо было затянуто дымом невидимых отсюда лесных пожаров, и сквозь эту пелену едва пробивались лучи солнца, слабо освещающая землю и отбрасывая неверные тени. Куда ни глянь – до самого горизонта поросшие елью острова, темные воды, скалистые хребты, изрезанные ледниками, – дикая, первобытная пустыня. Ничто здесь не говорило о присутствии человека, ни единый звук не нарушал безмолвия. Весь край, казалось, был скован нереальностью неведомого, окутан задумчивой тайной безграничных просторов» (Богословский, 1964).

Щодо людини природа руйнівна й безпощадна. Це може бути й сніг, який гасить вогнище в подорожного, що замерзає («Вогнище»), і крижаний хаос, що знищує все на своєму шляху («На кінці веселки»), і сосна, що вбиває Мейсона («Біла тиша»). Але найчастіше це буває мороз, здатний проникати прямо в легені. «Человек начинает кашлять резким, сухим кашлем, отхаркивая мертвую ткань, и следующей весной умирает от воспаления легких, недоумевая, откуда оно взялось» (Богословский, 1964). Однак герої «Північних оповідань» майже не знають безвиході, немає випробувань, перед якими схилилася б їх воля. Вступаючи в боротьбу з природою, вони знаходять шлях до порятунку й перемоги. Зовнішні описи героїв не так багатослівні, як опис природи, для автора набагато важливіше їх внутрішній світ. Людська психіка, її відтінки завжди цікавлять письменника. У «Північних оповіданнях» він створює приголомшливі за силою та виразністю картини людських переживань: зображує нестерпні муки голоду, пристрасну любов до життя, трагічну смерть від холоду, описує мужність героя або його жах перед неминучою загибеллю. Зображаючи суворі картини Півночі, Джек Лондон використовує численні мотиви, у тому числі й просторово-часові, такі як мотив дороги, природи, зустрічі й розлуки.

Висновки. Джек Лондон описує не вигадану Північ, а справжню, реальну, він показав її з блискучою майстерністю. Його з впевненістю можна назвати батьком Півночі й основоположником «північної» тематики. Слідом за ним багато письменників зверталися до цієї теми, втілюючи її за зразком «Північних оповідань». Головне завдання, яке стояло перед американською літературою кінця XIX – початку XX століття, полягало в тому, щоб розповісти правду про життя, про жорстокі суперечності, які роздирали країну, про класову боротьбу між працею та капіталом. На цей шлях і став Джек Лондон. Він почав писати твори, що містять різку критику капіталізму, що закликають до боротьби з ним, до створення на його місці нового, розумнішого ладу. Він став одним із перших письменників-соціалістів в Америці.

Список використаних джерел:

1. Акішина М.О. Мотив як провідне поняття у дослідженні англомовного поетичного дискурсу XXI століття. *Вісник Херсонського державного університету. Сер.: Лінгвістика*. 2015. № 24. С. 88–91.
2. Бахтин М.М. *Формы времени и хронотопа в романе: очерки по исторической поэтике. Вопросы литературы и эстетики: исследования разных лет*. Москва, 1975. С. 234–407.
3. Белаш Г.О. Особливості художнього простору в історичній прозі В. Будзиновського. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер.: Філологічні науки*. 2014. Вип. 2. С. 102–108.
4. Богословський В.Н. Джек Лондон «Зов предков», «Белый Клык» URL: <http://american-lit.niv.ru/american-lit/bogoslovskij-dzhek-london/zov-predkov.htm>.
5. Денисова Т.Н. Джек Лондон. Життя і творчість. Київ : Дніпро, 1978. 125 с.
6. Корунець І.В. Джек Лондон. Київ : Знання, 1976. 48 с.
7. Лондон Дж. Біле Ікло / пер. з англ. В.Я. Гладкої та К.М. Корякіної. Київ : Знання, 2015. 238 с.
8. Літературознавчий словник-довідник. Київ : Видавничий центр «Академія», 1997. 752 с.
9. Лышко Д.С. Мотив дороги в зарубежной литературе XX в. (на примере повести Дж. Керуака «Пик (это я)») : выпускная квалификационная работа : 44.03.05 «Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)». Направленность программы бакалавриата «Русский язык. Литература». Челябинск, 2020. 75 с.
10. Тимченко А.О. Структура мотиву: до питання теоретичного осмислення. *Літературознавчі обрії. Праці молодих учених*. Випуск 17. Київ : Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України, 2010. С. 5–8.
11. Федорук В.П. Категорії часу і простору в мистецтві живопису (деякі теоретичні аспекти питання). *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2012. Вип. 23. С. 57–65.

12. London Jack. Tales of the North. New York : Scholastic Book Services, 2009. 248 с.
13. Koptevich Y. The comparative characteristics of the images in Jack London's novel "White Fang". *Сборник статей и тезисов IX Междунар. науч. практ. конф.*, г. Минск, 25 ноября 2015 г. : В 6 частях. Часть 5. Минск : БГУ, 2015. С. 58–64.
14. London Jack. Love of life. *Sonoma State University*. URL: <http://london.sonoma.edu/>.

References:

1. Akishyna, M. Motiv yak providne poniattia u doslidzhenni anhlo-movnoho poetychnoho dyskursu XXI stolittia [Motif as a leading concept in the study of English poetic discourse of the XXI century]. *Visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu*. 2015. – № 24: ser.: Linhvistyka. S. 88–91 [in Ukrainian].
2. Bakhtin, Mykhayl Mykhailovych. *Formy vremeni y khronotopa v romane: ocherki po istor. Poetike* [Forms of time and chronotope in the novel: essays on the history of poetics] / M.M. Bakhtyn // *Voprosy literatury v estetyky: isledovaniya raznykh let* / M.M. Bakhtyn. – M., 1975. – S. 234–407 [in Russian].
3. Bielash, H.O. Osoblyvosti khudozhnogo prostoru v istorychnii prozi V. Budzynovskoho [Peculiarities of the artistic space in the historical prose of V. Budzynovskyi] / H.O. Bielash // *Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu*. Ser.: Filolohichni nauky. – 2014. – Vyp. 2. – S. 102–108 [in Ukrainian].
4. Bohoslovskiy, V.N.: Dzhek London "Zov predkov", "Belyi Klyk" [Jack London "Call of the Wild", "White Fang"] [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu do resursu: <http://american-lit.niv.ru/american-lit/bogoslovskij-dzhek-london/zov-predkov.htm> [in Russian].
5. Denysova, T.N. Dzhek London. Zhyttia i tvorchist. [Jack London. Life and creativity] Kyiv: Dnipro, 1978. 125 s. [in Ukrainian].
6. Korunets, I.V. Dzhek London. [Jack London] Kyiv: Znannia, 1976. 48 s [in Ukrainian].
7. London, Dzhek. Bile Iklo [White Fang] / Dzhek London; per. z anhл. Veroniky Hladkoi ta Kateryny Koriakinoi. – K.: Znannia, 2015. – 238 s [in Ukrainian].
8. *Literaturoznavchyi slovnyk-dovidnyk* [Literary dictionary-reference book]. Kyiv: Vydavnychiy tsentr "Akademiia", 1997. 752 s [in Ukrainian].
9. Lyshko, D.S. Motiv dorohy v zarubezhnoi lyterature XX v. (na prymerе povesty Dzh. Keruaka "Pyk (eto ya)") [The motive of the road in foreign literature of the XX century. (based on the example of J. Kerouac's story "The Peak (This is Me)")] / D.S. Lyshko // vypusknaia kvalyfykatsyonnaia robota po napravleniyu 44.03.05 "Pedahohycheskoe obrazovanye (s dvumia profyliamy podhotovky)". Napravlennost prohrammy bakalavryata "Russkyi yazyk. Literatura". – 2020. – 75 s [in Russian].
10. Tymchenko, A. Struktura motyvu: do pytannia teoretychnoho osmyslennia Literaturoznavchi obrii [The structure of the motive: to the question of theoretical understanding Literary horizons]. *Pratsi molodykh uchenykh*. Vypusk 17. K.: Instytut literatury im. T.H. Shevchenka NAN Ukrainy, 2010. 210 s. S. 5–8 [in Ukrainian].
11. Fedoruk, V. Kategoria chasu i prostoru v mystetstvi zhyvopysu (deiaki teoretychni aspekty pytannia) [Categories of time and space in the art of painting (some theoretical aspects of the question)] / V. Fedoruk // *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv*. – 2012. – Vyp. 23. – S. 57–65 [in Ukrainian].
12. London, Jack. Tales of the North / London Jack. – New York: Scholastic Book Services, 2009. – 248 p. [in English].
13. Koptevich, Y. The comparative characteristics of the images in Jack London's novel "White Fang". *Sbornik statej i tezisov IX Mezhdunar. nauch. prakt. konf.*, Minsk, 25 nojabrja 2015 g. V 6 chastjah. Chast' 5. Minsk: BGU, 2015. S. 58–64 [in English].
14. London, Jack. Love of life. URL: <http://london.sonoma.edu/> [in English].